

Segneria, po kojem propovijednik mora za stalnom svrhom ići i te svrhe biti si svjestan i siguran. U drugoj raspravi govor je o t. z. govorničkoj amplifikaciji, t. j. o načinu kako da se istina tumačenjem razvije i prikaže slušateljstvu sa svih strana. U tom je pak majstor bio Berthold Regensburški a i Segneri. U trećoj se raspravi iznose primjeri za jedno i drugo načelo i dodaju naputci sv. Franje Borgija za obradbu propovijedi. U „Dodatku“ navodi pisac nove primjere, jednu propovijed Segnerijevu i njemački prijevod djelca Ratio concionandi od sv. Franje Borgija.

Ova je knjižica veoma praktična, po gotovo za one, koji nijesu imali prilike učiti retoriku, a nije ih nitko napose upućivao, kako se propovijed obraduje. Naravno knjižica sadržaje mnogo naputaka, koji nisu u ovom kratkom prikazu navedeni. Preporučuje se.

Dr. Josip Pazman.

Telch Carolus S. I. Epitome theologiae moralis universae per definitiones, divisiones et summaria principia pro recollectione doctrinae moralis et ad immediatum usum confessarii et parochi excerpta e Summa theol. mor. R. P. Hieron. Noldin S. I. Editio tertia emendatior. Innsbruck, Felizian Rauch. U 16-ni sa str. XXXIV + 564. Cijena vez. 4 K.

Ovaj izvadak iz Noldinove moralke već je ocijenjen u „Bogosl. Smotri“ god. 1913, kad je osvanulo prvo izdanje. Lanjske je godine ugledalo svijetlo drugo izdanje, a sada eto treće. Izvadak je svake hvale vrijedan i preporučuje se osobito bogoslovima za ispit, a još većma ispovjednicima za praktičnu uporabu.

Dr. Josip Pazman.

Patres Apostolici edidit Franciscus Xaverius Funk. Vol. I. Str. CLI + 688 u 8ini. Verlag: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) u Tübingen-u (Württemberg). Cijena: 10 Mk. broš.; 11.50 Mk. vezano.

Patres Apostolici. Editionem Funkianam novis curis in lucem emisit Franciscus Diekamp. Vol. II. Str. XC + 490 u 8ini. Stoji: 8 Mk. broš., a 10 Mk. vez. Kod nakladne knjižare: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen (Württemberg).

Pred očima su mi dva debela sveska, koja po sadržaju u kršćanskoj književnosti zapremaju najodličnije mjesto iza sv. Pisma, a to jer sadržavaju spise, kojima je kršćanska predaja više ili manje pripisivala apoštolsku dob. Mi ćemo se ovdje sa svakim sveskom pojedince pozabaviti.

I. Prvi svezak sadržaje spise apoštolskih otaca, o čijoj se autentičnosti više ne dvojio. Veliki katolički kritičar Funk († 1898.) iznio je u ovom svesku drage amanete prvih apoštolskih učenika. Sa svojom bogatom književnom i bogoslovnom spremom pokušao je da iznese spise apoštolskih muževa u onakom obliku, u kojemu su morali izvornici barem po smislu ako ne po riječima glasiti. Poteškoće, preko kojih je bilo prebroditi kritičnom izdavaču, pokazale najbolje osvrt na pojedine spise, što ih prvi svezak uključuje. O svakom pejedinom spisa Funk iznosi u „Prolegomena“ pisca i vrijeme sastava. Najprije dolazi: „Doctrina duodecim Apostolorum“ (VI—XX.). Nju je Funk objelodanio u grčkom i latinskom tekstu i drži, da potječe iz prvog stoljeća naravno uz pripuštenje poznijih ispravaka i dodataka. Funk scijeni, da ju je napisao koji kršćanin iz judejskih ili poganskih krugova. — „Barnabae Epistula“ (XX.—XXXII.) postoji jednako u grčkom i latinskom jeziku. Unatoč mišljenja nekih modernih kritičara može se sigurnim držati, da je ova poslanica napisana već u prvom vijeku, ali nipošto od Barnabe, Pavlova pratioca. Funk ne će da je poslanicu napisao taj Barnaba, a to zbog mnogih vjerskih pogriješaka, što se tu nalaze; valjda ju je napisao kakav Žudija, koji je prešao na kršćansku vjeru. — „Epistulae Clementis Romani“ (XXXII.—LIV.) dostavljene u grčkom i latinskom. Funk je

mnijenja, da je prvu poslanicu sastavio Klement, papa rimski, kako to drže i prvi pisci kršćanskih vremena, i to za vrijeme Domicijanovih progonstva (između 93—97 god.), dok za drugu nije znano, tko ju je napisao. — „S. Ignatii Epistulae“ (LV.—LXXXVIII.) jednako u grčkom i latinskom tekstu sačuvane. Ovdje je raspravljeno o sedam poslanica sv. Ignacija ili, po grčku, sv. Theophora. Prema dokazima Funkovim imamo razloga odsele sve te poslanice pripisati sv. Ignaciju iz početka drugoga vijeka. — „Martyrium S. Polycarpi“ (XCIX.—CVI.) sadržaje kritiku opisa mučenja sv. Polikarpa, koje bi se moglo po Funku opredijeliti između 23. veljače 155. i 22. veljače 156. Ovaj bi spis potekao od Marcijona malo poslije smrti svečeve. — „Papiae Fragmenta“ (CVI.—CIX.), „Quadrati Fragmentum“ (CIX.—CXI.) i „Presbyteri apud Irenaeum“ (CXI.—CXIII.) sadržaju kritično ispitivanje odnosnih ulomaka, što se pripisuju naslovnici. Ulomci su iznešeni u grčkom odnosno i u latinskom izvorniku. Funk sa dobrim dokazima svada sve ove spise na drevnu apostolsku dob. — „Epistula ad Diognetum“ (CXIII.—CXXII.) zaslužuje osobitu pažnju sa strane poznavatelja kršćanskih spisa, pošto ovdje kuša Funk na temelju najstarijeg primjerka, što se nalazi u Tübingenu, da ustavi poslanicu na Diogneta. Unatoč raznih konjektura, s kojima moderni istraživaoci misle naći auktora, Funk ostaje s pravom skeptičan u pogled imena njena sastavljača i njene dobi. Svakako Funk naginje na mnijenje, da je ova poslanica sastavljena prije u trećem stoljeću nego li u drugom. — Posljednja je rasprava u „Prolegomena“ vrhu „Hermae Pastor“ (CXXII.—CLI.). Ovdje Funk dokazuje autentičnost Herminu proti svim napadajima, što ciljaju na to, da poruše istovjetnost piščevu na osnovi raznih postepenih razvoja u dotičnom spisu i dolazi do zaključka, da je spis sastavljen sredinom drugoga vijeka. Pri koncu je rasprave nadodato jedno poglavlje o Herminoj kristologiji. Iza Prolegomena dolaze teksti u dva jezika, popraćeni sa kritično-tekstualnim i bibliografskim bilješkama. Zapaziti je nekoje tiskovne pogreške, i to na str. 54, crta 22 ide *ῥέουσαν*

mjesto *ῥέουσαν*; 112, 25: *ῥέουσαν*, mjesto *ῥέουσαν*; 271 u bilješki: sed potius mjesto se potius. Naravno da će se možda još takih lako nezapažljivih pogrešaka naći u tako ogromnom svesku, koji iza teksta (str. 1—639) uključuje vrlo korisni i zgodni „Index locorum sacrae Scripturae et librorum apocryphorum“ (640—652) te završni „Index vocabulorum memorabilium“ (653—688).

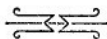
II. Drugi je svezak obrađen od sveuč. prof. Diekamp-a i sadržaje rasprave i tekstove slijedećih knjiga, koje se krivo pripisuju apostolskim ocima. Spomenuti je, da su i u ovom svesku najvažnija „Prolegomena“ zbog kritičnih rasprava vrhu odnosnih tekstova. Na prvom mjestu dolaze „elementis Epistulae de Virginitate“ (str. I.—XI.). Već je Funk pokušao dokazati, da se ove dvije poslanice ne mogu pripisati Klementu rimskom, jer da potječu iz četvrtog stoljeća. Diekamp misli, da su obe dvije napisane u Siriji ili Feničkoj, ali u trećem vijeku. Tekst nam je sačuvan potpuno u sirsrom prijevodu, dok djelomično u grčkom izvorniku. Isti je Diekamp pridodao nekoje novije ulomke iz latinskis prijevoda. — „Martyrium Clementis Romani“ (XI.—XVI.) sačuvan u grčkom izvorniku i latinskom prijevodu po Grguru iz Tours-a. Diekamp stavlja postanak ovog pseudopigrata u četvrtom vijeku. — „Epistulae Pseudoignatii“ (XVI.—LXIV.). Ovdje se je Diekamp pokazao vrijednim poznavoecom staro-kršćanske književnosti. Nego čini mi se malo neutvrđenim kada Diekamp hoće, da na temelju samog spomena Božića dokaže postanak ovim svim poslanicama — na broju ih 13 — istom oko god. 400. Prof. Rauschen je izvrsno oslabio u svojem „Jahrbücher der christlichen Kirche unter Kaiser Theodosius“ (op. 4, str. 79) tvrdnje glasovitog Usenera, koji bi htjeo, da se je Božić počeo svetkovati u Carigradu g. 379. Prema tomu je naše mnijenje, da se tvrdnja Diekamp-ova u pogledu datiranja ovih poslanica Pseudo-Ignacija ne osniva na isključivo utvrđenim povjesnim prednjacima. Auktor ovih poslanica, po mnijenju Funkovu i Diekampovu, mogao je najvjerojatnije biti koji nedosljedni Apolinarist. U ovoj se raspravi Diekamp odale-

čuje od Funkova nazora pri izdavanju teksta Pseudo-Ignacijevih poslanica, u koliko se on detaljnije bavi sa t. zv. versio anglo-latina i po prvi put donša prijevod poslanica po Robertu Grosseteste-u, glasovitom bogoslovu trinaestog stoljeća. — „Martyrium S. Ignatii Antiochenum“ (LXIV.—LXXI.) potječe po svoj prilici koncem četvrtog vijeka. Pomoću turinskog rukopisa Diekamp je uspio sretnije nego li Funk u poboljšanju izvornika. Tekst sadržaje grčki izvornik i latinski prevod. — „Martyrium S. Ignatii Romanum“. Za pisca cvoga spisa kao i za njegovu dob Diekamp se ne usuduje ništa pozitivna reći. On misli, da je sastavljen svakako prije osmoga stoljeća, zašto ga je već Beda Venerabilis poznavao. Diekamp je i ovdje u mnogočem poboljšao prvašnji tekst Funkov. — „Martyrium S. Ignatii Latinum“ (LXXIV.—LXXVIII.) sačuvan na latinskom jeziku i Diekamp dvoji s razlogom, da li je uopće grčkim bio ikada napisan. Rekao bi da je skalupljen iz grčkih martirija i na latinskom najprije sastavljen. Diekamp je razložitog mišljenja, da spis potječe prije devetog vijeka, pošto ga Ado Vienneensis na više mjesta crpi. — „Martyrium S. Ignatii per Symeonem Metaphrasten conscriptum“ (LXXVIII.—LXXX.) napisan na grčkom po glasovitom naslovnom spisatelju Symeonu iz desetog stoljeća. Symeon je Metaphrastes sastavio ovo martirije iz antiohenskog i rimskog martirija. Spis je po prvi put preveden od Surija. — „Fragmenta Polycarpiana“ (LXXX.—LXXXII.) sačuvana na latinskom imaju, po svjedočanstvu

Ivana djakona iz IX. stoljeća, za auktera Viktora kapuanskoga. — „Vita Polycarpi“ (LXXXII.—LXXXIX.) zaključuje „Prolegomena“. Po nijenju je Diekampovu ovaj životopis, donešen u grčkom izvorniku i latinskom tekstu, napisao Pionius, koji je živio u četvrtom vijeku, a nipošto onaj Pionius, koji je poginuo mučeničkom smrću za vrijeme Decijeva progona. Nakon ovih kritično-historičnih rasprava Diekamp je uveo opstojeće starinske tekste gore naznačenih spisa, koji nose krivi naziv apoštolskih otaca, u koliko ih ovi nijesu niti sastavili niti napisali. Tekstovi obuhvaćaju str. 1.—450. i snabdjevni su sa svom mogućom kritičnom i literarnom spremom. Dva Indeksa (451.—489.) s istim nazivom kao i u prvom svesku zaključuju drugi svezak. Drugi je svezak posvema dotjeran i sa strane t. zv. štamparskih pogrešaka. Nama se čini da „Corrigenda“ za str. 23. nijesu tačno istaknuta.

Pri orisu ovih dvaju svezaka, koji sačinjavaju jednu savršenu cjelinu, imali smo na pameti istaknuti samo popis naslova spisâ i pisaca kao i njihove dobe. Za sadržaj tekstova nijesmo se mogli odlučiti, budući da ničije pero nije vrijedno u jedino recenziji istaknuti ono, što stari apoštolski pisci tuj iznašaju, ili što se o njima iznaša. To je široko polje za svakog zanimatelja kršćanske književnosti. Nama je najugodnije, što možemo takove uputi na ovako izvrsne sveske, što su ih izdali Funk i Diekamp, dva najbolja poznavatelja apoštolskih otaca.

A. L. Gančević O. F. M.

Pregled časopisâ.

Hrvatska Straža. God. XIV.
Broj 1. —

1916. od Uredništva. — Dr. Ante Mahnić: Bolna glava. — Dr. Ante Alfirević: Rimsko pitanje. — Borba protiv alkoholizma. — Fr. J. Božićković: Ljudevit Windthorst i

njegov religiozno-politički rad. — Antun M. Bašić D. I.: Kleveta (Roman). — Upiti i odgovori: o kremaciji. — Fiat lux! 1. „Savremenik“ sam sebe ubô svojim trnjem. 2. Patološki junaci u „Savremeniku“. 3. Mistr. Jan Hos po „Savremeniku“. 4. Oni oko „Savremenika“ mrze i hule.